

Isaac Deutscher

Stalin, Mao and Korea

Ur *The Reporter*, 1 augusti 1950.

Introduktion

Koreakriget utbröt 25 juni 1950, då nordkoreanska styrkor gick över gränsen till Sydkorea. Deutschers skrev sin artikel en månad senare och är därför ett intressant tidsdokument som visar hur Deutscher tidigt såg på Koreakriget, dess bakgrund, hur det startade m m. I många avseenden är Deutscher klartänt, t ex att Stalin gav grönt ljus till attacken på Sydkorea. Deutschers redogörelse stämmer väl överens med det som vi idag vet om Stalins och Maos viktiga roll i dramat m m. Se lästipsen allra sist för historiska arbeten om Koreakriget.

Andra delen av artikeln handlar inte om Koreakriget, utan om framtiden för den kinesiska revolutionen med utgångspunkt från de ekonomiska och samhälleliga förhållanden som rådde Kina i början av 1950-talet.

/ Martin F

I: Bakgrund

Mellan tillkännagivandet av de rysk-kinesiska avtalen i Moskva i februari förra året och Koreakrigets utbrott förflöt bara cirka fyra månader. Det är uppenbart att Stalin och Mao Tse-tung måste ha diskuterat Korea och kommit överens om att ge råd eller uppmuntra Kim Il Sung, den nordkoreanske premiärministern, att inleda sin offensiv. Det måste ha tagit Kim Il Sung minst tre månader att förbereda operationen militärt och politiskt, att få Moskvas godkännande av sin plan och börja röra på sig. Här verkar *post hoc* betyda *propter hoc*.¹

Den koreanska attacken är i alla avseenden en biprodukt av och en fortsättning på den kinesiska revolutionen; och det är i detta sammanhang som Stalins beslut att låta de lokala kommuniststyrkorna slå till över den trettioåttonde breddgraden måste ses.

Strategiskt sett är Korea inte bara ”dolken som riktas mot Japan”, utan också bakhjulet till Manchuriet. Det var från Korea som Japan slog till mot ryssarna i Manchuriet 1904. Med facit i hand framstår Japans annektering av halvön 1910 som upptakten till den stora plan för kontinental erövring som Tokyo satte i verket två och tre decennier senare. Koreas strategiska betydelse förstärktes på 1930-talet, då japanerna förenade de koreanska och manchuriska järnvägarna och byggde flera nya hamnar på den nordöstra kusten, bland annat Rashin, en flottbas som vetter mot Vladivostok. För övrigt gränsar Korea till Sovjetunionen, men denna gräns är bara cirka tre mil lång, vilket inte är särskilt mycket i jämförelse med den femhundra mil långa gränsen mellan Korea och Manchuriet.

1945 etablerade sig den sovjetiska Fjärran Östern-armén längs den trettioåttonde breddgraden för att skydda den nyförvärvade ryska inflytelsezonen i Manchuriet och närområdet till Vladivostok. Detta var fortfarande ett begränsat mål, lokalt till sin karaktär, och ryssarna hade USA:s medgivande. Ändå var valet av denna parallell mindre slumpartat än det kunde ha verkat vid den tidpunkten. För ryssarna var det den mest praktiska linjen: den låg nästan på halvöns smalaste punkt, mindre än hälften så bred som den faktiska gränsen mellan Korea och Manchuriet. De militära fästena i norr, som användes av japanerna 1904 och 1931, kom under rysk kontroll. På sin del av halvön hade amerikanerna inget utrymme för utplacering av

---

¹ Latin: *post hoc* betyder ”efter detta” eller ”efter händelsen”; *propter hoc* betyder ”på grund av detta”.

strategiskt viktiga styrkor. Ryssarna kunde mycket väl vara nöjda med sin position, och deras syfte verkade då vara att stabilisera demarkationslinjen på den trettioåttonde breddgraden. De skulle naturligtvis ha föredragit att kontrollera hela halvön, men södra Korea var inte värt en konflikt med USA, vars styrkor ockuperade det fram till mitten av 1949.

Kommunisternas seger i Kina gav det koreanska problemet en ny betydelse och tycktes öppna nya möjligheter. Hitintills hade Nordkorea endast tjänat till att trygga det ryska intresset i Manchuriet, ett lokalt och begränsat, om än betydande, intresse. Sedan Maos seger har det ryska intresset i Asien vuxit enormt och oväntat. Manchuriet är nu mötesplatsen för två revolutioner; det är nyckeln till industrialiseringen av Kina, navet i de rysk-kinesiska relationerna. Genom Manchuriet kontrollerar Moskva den kinesiska revolutionen. Från Korea skulle en fiende kunna hota inte bara det ryska inflytandet i Manchuriet, utan det långt viktigare ryska inflytandet i Kina.

Det är sant att inget sådant hot var överhängande när Stalin och Mao fattade sina beslut om Korea. De hade att göra med potentiella snarare än faktiska faror. Men varken Stalin eller Mao kunde ta den nordkoreanska kommunistregeringens stabilitet för given så länge som Sydkorea, som omfattade två tredjedelar av den koreanska befolkningen, stod under amerikanskt inflytande. De strävade efter att eliminera det amerikanska inflytandet från hela halvön.

När Stalin välkomnade den segerrike Mao till Kreml måste han ha gjort det med viss förlägenhet. I årtal, ända fram till slutoffensiven, hade Stalin varit skeptisk till Mao, hans armé och hans revolution. Kommunismens ofelbare ledare hade visat sig vara en blyg och dålig politisk strateg jämfört med sin kinesiske gäst. Kreml hade inte öppet stött Mao eftersom man fruktade en amerikansk intervention i Kina. Detta måste ha haft sin effekt när Korea-frågan kom upp till diskussion. Nästan säkert var Stalin nu angelägen om att inte ge intryck av otillbörlig blyghet och att inte än en gång bli överglänst av Maos djärvhet. Så Stalin valde en "djärv" linje i Korea: låt Kim Il Sung anfälla.

Risken verkade verkligen försumbar. Eftersom USA inte hade ingripit med sin egen militära styrka mot kommunismen i Kina, verkade det inte logiskt att USA skulle flytta sina egna styrkor till Korea. Det fanns inget uppenbart skäl till varför USA, som hade förlorat nästan allt inflytande på det asiatiska fastlandet, skulle försvara Sydkorea. Vem skulle låta sig kastas ut från en herrgård för att ta ställning till och försvara sin rätt till en liten trappa på baksidan?

Stalin och Mao måste ha blivit bekräftade i detta resonemang av inofficiella och halvofficiella amerikanska uttalanden, som gjordes efter det att de amerikanska trupperna dragits tillbaka från Korea, om att den amerikanska ställningen i Sydkorea var oförsvarbar och "kunde offras". Detta lät som en antydning till Moskva, eller dess koreanska skyddslingar, att Sydkorea var ett vakuum som de fritt kunde röra sig in i. Moskva måste också ha vetat att USA miss-trodde den sydkoreanska regeringen tillräckligt för att vägra att beväpna den på ett effektivt sätt. Kort sagt, inga rödljus sågs på den trettioåttonde breddgraden.

Den kinesiska revolutionens inverkan på Korea har varit bredare och djupare än vad dessa överväganden antyder. Den kinesiska revolutionen avslöjade de gamla asiatiska härskar-gruppernas impotens och den kommunistledda revoltens slagkraft mot dem. Socialt sett har Korea i liten skala uppvisat samma problem som Kina gjorde för två eller tre år sedan. Syngman Rhees regering har knappast varit attraktivare än Chiang Kai-sheks. Dess "demokratiska" anspråk har varit lika falska, dess korruption lika berykta och dess misslyckande med att ta itu med de mest angelägna inhemska frågorna, särskilt jordreformen, lika bedrövlige.

Den sydkoreanska regeringen har varit svagare än Kuomintang, eftersom den inte ens kan åberopa tidigare glansdagar och eftersom den under de få år som den existerat har lyckats locka till sig alla möjliga motbjudande personer – markspekulanter och före detta japanska nickedockor. Mot detta kan ställas att de nordkoreanska kommunisternas reformprogram kan ha haft lika stor dragningskraft som Maos hade i Kina. Dessutom har den sydkoreanska administrationen fått bära bördan av den senaste tidens pro-japanska vändning i amerikansk politik – och antijapanska känslor, i ett land som tillbringade ett halvt sekel under japansk ockupation, kan knappast överskattas. Alla dessa omständigheter vägdes utan tvekan noggrant i Kreml när beslutet om Korea fattades. Slutsatsen måste ha varit att den sydkoreanska regeringen, om inte USA ingrep direkt, skulle falla sönder under det första slaget från norr. 1950 förväntades Kim Il Sung, i mindre skala, upprepa Maos prestation från 1949.

Stalin och Mao hade inte fel i sin bedömning av de inhemska krafterna i Korea. Vad de missbedömde var den amerikanska reaktionen. De hade inte räknat med att amerikanerna skulle ta upp kampen på de baktrappor som ledde in i den asiatiska kommunismens stora herrgårdar. Och den fara för Ryssland som Stalin var så angelägen om att avvärja i Kina har nu materialiserats: Amerikanska flygskvadroner och trupper strider nära Rysslands östgräns.

II: Manchuriet – nyckeln

Aldrig tidigare i historien har Rysslands ställning i Kina varit så stark som den är nu. Under många årtionden var Ryssland tvunget att kämpa mot brittiska, franska, amerikanska, tyska och japanska influenser, att avancera, retirera och manövrera. Fem år efter andra världskriget har alla västmakter eliminerats från Kina och Ryssland har fått en oöverträffad dominans.

Den sovjetiska diplomatin kan knappast ta åt sig äran för denna fantastiska förändring. Inget utlandskontor, inte ens ett som var utrustat med ett demoniskt geni för intriger och komplotter, kunde i ett slag underordna sig en nation med nästan en halv miljard människor. Inte heller var den ryska militära interventionen en av de avgörande faktorerna i Maos triumf. Den kinesiska revolutionen har sin seger att tacka för sin egen drivkraft.

Det finns mycket som tyder på att Stalin och den sovjetiska politbyrån under lång tid överskattade Kuomintangs styrka och stabilitet och underskattade de kinesiska kommunisterna. I Jalta och Potsdam sade Stalin att Chiang Kai-shek representerade den enda kraft som kunde styra Kina. Denna åsikt hade han fortfarande några år senare. Han misstrodde Maos förtroende för sin armé. Han ansåg att Maos planer innebar alltför stora risker för Moskva att ta.

Den risk som Stalin förmodligen tänkte mest på var risken för ett utdraget inbördeskrig i Kina, vilket kunde ha gett USA tillräckligt med tid för att ge Kuomintang kraftigt militärt stöd. I så fall kunde amerikanska flygskvadroner och kanske trupper ha dykt upp nära Sovjetunionens östra gräns. Av denna anledning försökte Stalin en gång i tiden avråda Mao från att fullfölja sina ambitiösa planer. Till och med förra året, mitt under Maos segerrika kampanjer, var Stalin fortfarande försiktig. Den sovjetiske ambassadören stannade kvar vid Chiangs sida efter att alla västdiplomater hade lämnat landet. Stalin väntade fortfarande på att få se om USA skulle ingripa. Den kinesiska kommunismens slutliga seger kom till Moskva som ett gigantiskt överflöd.²

Det kan vara värt att påminna om att Stalin gjorde en liknande felbedömning i mitten av 1920-talet, innan Chiang Kai-shek inledde sin stora marsch norrut. På den tiden var Chiang fortfarande Moskvas allierade och hedersmedlem i Kommunistiska internationals exekutiv, ett faktum som nu nästan är bortglömt. I mars 1926 diskuterade politbyrån i Moskva om man skulle uppmuntra Chiang i hans planer på att erövra hela Kina. Stalin ansåg att Chiang skulle

² Se avsnittet ”Före Salins död” i artikeln [Mao, KKP och frågan om Stalin](#) som redovisar motsättningarna mellan Stalin och Mao innan revolutionens seger, att Stalin avrådde kineserna från att försöka ta makten m m.

uppmanas att nöja sig med söder och söka ett *modus vivendi* med Chang Tso-lins regering, som kontrollerade norr. Mot Stalins råd marscherade Chiang norrut och nådde en framgång som var lika snabb och häpnadsväckande som Maos.³

Människor som frågar sig vem som ”sålde” Kina till Ryssland förstår helt enkelt inte vår tids största och mest komplexa samhällseliga omvälvning. Stalin försökte inte ens ”köpa” denna märkliga handelsvara. Historien tryckte den i hans händer.

Orsaken till detta kan sökas i den sociala strukturen i Kina under Kuomintang. Nästan tre fjärdedelar av industrianläggningarna ägdes av utländskt kapital, vilket var ett hinder, inte en hjälp, för Kinas ekonomiska utveckling. Industrin producerade endast tio procent av landets eländigt låga inkomster. Livsmedel och textilier stod för cirka fyra femtedelar av den totala industriproduktionen. Kina hade inte ens börjat bygga upp en modern industri; dess fabriker (Manchuriet oräknat) hade i genomsnitt en bråkdel av en hästkraft per arbetare.

År 1947 var produktionen av järn i Kina mindre än tjugotusen ton – ungefär två uns⁴ för varje kines. Produktionen av kol var tjugo miljoner ton – cirka 80 pund⁵ per person. Järnvägarna kunde inte hållas i skick, jordbrukaren kunde inte förnya eller reparera sina verktyg, kraftverken kunde inte fungera. Dessa två siffror – två uns järn och 80 pund kol per person – visar varför det var omöjligt att regera i Kuomintang-Kina. En annan statistik – tio procent av jordägarna ägde mer än hälften av marken och tog minst femtio procent av skörden i arrende – hjälper till att förklara drivkraften bakom den kinesiska revolutionen.

Med utgångspunkt i detta arv, vad kan Mao åstadkomma under de kommande tio eller tjugotusen åren? Vilken roll kommer Ryssland att spela i utvecklingen av Kinas resurser? Om inte den kinesiska ekonomin växer snabbt kommer Maos regim att förfalla och upplösas på samma sätt som Chiangs. Självbevaringsdriften tvingar Mao att påbörja en storskalig industrialisering. Men inom vilka samhällseliga och politiska ramar?

Den kinesiska revolutionen har två drag som skiljer den skarpt från den bolsjevikiska revolutionen i Ryssland. Den senare kom från början från städerna. Dess drivkraft var industriproletariatet. Sovjetregimen etablerades i Rysslands två huvudstäder, Petrograd och Moskva, och först därifrån spred den sig ut på landsbygden, där bönderna gjorde uppror mot godsägarna. I stort sett hade detta också varit mönstret för tidigare västeuropeiska revolutioner. Revolutionsteoretikerna tog dess upprepning för given. Även den kinesiska revolutionen i mitten av 1920-talet var övervägande urban.

Maos revolution följde en diametralt motsatt kurs. Under nästan två decennier hade det politiska livet i det urbana Kina varit nästan utdött och den industriella arbetarklassen helt passiv. Delvis berodde detta på avindustrialiseringen av det egentliga Kina och på att arbetarklassen i städerna splittrades under den japanska ockupationen och Kuomintangs styre. Mao själv har varit ledare för en gigantisk *jacquerie*, en bonderesning, och inte, som Lenin, Stalin eller Trotskij, inspiratör eller organisatör av ett proletärt parti. Han har fört revolutionen från landsbygden in i de dvallika städerna.

Inte mindre viktig är skillnaden i Maos och Lenins inledande prestationer. Den bolsjevikiska revolutionen exproprierade i ett slag hela godsägarklassen och fördelade dess egendom bland bönderna. Snart fortsatte den med att nationalisera den storskaliga industrin. Mao har hittills varit mer blygsam. Omfattningen av hans jordbruksrevolution är ännu inte klar; den varierar från provins till provins och från region till region. Men det har inte skett någon omfattande

³ Denna period i den kinesiska revolutionen behandlas utförligt och insiktsfullt av Harold Isaacs i boken [Den kinesiska revolutionens tragedi](#)

⁴ 1 uns = 28,35 gram, dvs 2 uns = 56,7 gram (drygt ett halvt hekto)

⁵ 1 pund = 453,6 gram, dvs knappt ett halvt kg

expropriering av godsägare, utan tyngdpunkten har legat på att sänka arrendatorernas arrenden och på en partiell överföring av mark till bönderna. Teoretiskt sett är det bara de godsägare som samarbetade med japanerna som har exproprierats helt och hållet.

Mao kanske medvetet ger godsägarna illusioner och avvärjar deras motstånd. Hans löften om hjälp till städernas ”patriotiska kapitalister” kan också ha ett olycksbådande syfte. I vilket fall som helst skiljer sig den kinesiska revolutionens början mycket från den i Ryssland. Under en tid kommer det kinesiska samhället att vara mycket mer heterogent och mindre formbart än det ryska samhället efter 1917. Godsägarnas och de ”patriotiska kapitalisternas” ekonomiska och politiska inflytande kommer knappast att försvinna helt och hållet, även om det kanske bara uttrycker sig på ett försåtligt sätt. Industriarbetarklassen i det egentliga Kina är mindre än en sekundär faktor. Böndernas tyngd är ännu mer enorm än den var i Ryssland.

Två viktiga förutsättningar skulle behövas för en grundlig stalinistisk omvandling av Kina: totalitär politisk kontroll och en kollektivistisk planekonomi, båda enligt ryskt mönster. I teorin kan Mao kanske uppnå totalitär kontroll ganska lätt. Hans parti innehar alla makt-positioner och använder resterna av det vänsterinriktade Kuomintang som en ren fasad. Före revolutionen styrdes Kina av ett enda parti, och en ny enpartiregim borde inte stöta på några större svårigheter. Det verkliga problemet är om Mao kan bygga upp en kollektivistisk ekonomi.

Mao beskriver sig själv som marxist-leninist och är engagerad i socialistisk kollektivism. Men en sådan princip är lättare att bekänna sig till i ord än att genomföra. I Maos sociala miljö har bondeinflytandet dominerat, och i Kina är bonden, liksom på andra håll, en individualist. Kan det individualistiska Kina anamma kollektivistiska idéer? Kollektivism är en urban idé *par excellence*⁶. Kommer Maos revolution, som har kommit från landsbygden, att låta sig erövrats av en urban idé som knappast har slagit rot ens i det urbana Kina?

Om man vägleds av sociologi, historia eller, för den delen, marxistisk teori, är svaret ett kategoriskt ”nej”. Men händelserna under de senaste decennierna har motbevisat så många sociologiska föreställningar att man inte kan vara helt säker.

Kollektivistisk planering är möjlig endast när en nations ekonomi har förskjutits från småskaligt jordbruk och hantverk till storskalig industri. Men nyckeln till Kinas industrialisering ligger inte i Maos händer utan i Stalins. Ryssarna kan inte bara hjälpa till med maskiner och teknisk rådgivning. Kinas egen bas för industrialisering ligger i Manchuriet, som sedan Jalta och Potsdam har varit en rysk inflytelsezon. Utan Manchuriet kan inga seriösa ansträngningar göras för att utveckla Kinas resurser.

Under de senaste två årtiondena har det egentliga Kina avindustrialiserats, men Manchuriet har genomgått en intensiv industrialisering, särskilt under den tid då det var ockuperat av Japan. Även om ryssarna har fört bort en del av industrialanläggningarna som krigsbyte är Manchuriet fortfarande lika viktigt för den kinesiska ekonomin som Donetsbäckenet var för Ryssland under de första femårsplanerna. Manchuriet har ungefär tre gånger så många industriarbetare som resten av Kina. Där finns den enda betydande reserven av kvalificerad arbetskraft. Hela utsikten för Kinas industrialisering beror på om Ryssland släpper sitt grepp om provinsen och tillåter Mao att återintegrera den med resten av Kina.

Dessa frågor – Maos långsiktiga inrikespolitik och Manchuriet – måste ha varit huvudämnen i de utomordentligt utdragna förhandlingarna mellan Stalin och Mao i december, januari och februari förra året.

---

⁶ *par excellence* betyder ”framför alla andra”.

Det är lätt att se vad Stalins dilemma är. Om han fortsätter att exploatera Manchuriets resurser kommer han med all säkerhet att framkalla en antirysk reaktion i Kina, som Mao själv – som tidigare inte varit alltför lydig mot Komintern – kan bli talesman för. Utan Manchuriet skulle Maos regerings framtidsutsikter och politik bestämmas av efterblivenheten och heterogeniteten i Kinas sociala struktur. Den individualistiska landsbygden skulle åter göra sig gällande, och till och med godsägarväldet, som besegrats men inte förintats, skulle kunna få ett nytt liv. Omständigheterna skulle då kunna driva Mao längs den väg som Chiang Kai-shek färdades, som, vi minns, en gång också hade varit Moskvas allierade.

Stalin måste uppmuntra Kina till industrialisering och till att upprätta en planekonomi. Detta borde innebära ett ryskt tillbakadragande från Manchuriet, en omedelbar förlust för den ryska ekonomin. För två eller tre år sedan, när Ryssland fortfarande befann sig i efterkrigstidens ekonomiska kaos, skulle denna lösning ha varit nästan otänkbar. Femårsplanens senare framgångar har gjort det möjligt för Stalin att ta större hänsyn till de kinesiska anspråken.

Kreml har dock ännu inte beslutat sig för ett tydligt tillbakadragande. Oavsett om Stalin tillåter Kina att återta Manchuriet eller inte, kan han inte ha ett oinskränkt förtroende för Mao.

Avtalen av den 14 februari 1950, som slöts efter ett orientaliskt köpsläende, återspeglar detta sakernas tillstånd. Många västerländska kommentatorer, som för en gångs skull var överens med sina motsvarigheter i Moskva, såg en fullständig harmoni mellan Stalin och Mao. Med viss besvikelse slog de fast att Mao inte skulle bli en asiatisk Tito. Men förhållandet mellan Stalin och Mao är mer tvetydigt än vad som framgår på ytan. Moskvaöverenskommelserna är ett uttryck för en obehaglig kompromiss; de avslöjar fortfarande otillfredsställda kinesiska anspråk och obesvarade ryska misstankar.

Ett fullständigt avtal skulle ha återfört Manchuriet, med alla dess resurser, järnvägar, baser och hamnar, till Kina. Moskvatexten är utformad för att ge intryck av att detta faktiskt ägde rum. Moskva förklarade att den rysk-kinesiska pakten från augusti 1945, enligt vilken Chiang Kai-shek accepterade Rysslands anspråk på de östra delarna av landet, var ogiltig. Denna deklaration var avsedd att befria Mao från skyldigheten att underordna sig Moskva.

Med Moskvaavtalen i sina händer har Mao presenterat sig för det kinesiska folket som en bättre patriot än Chiang; han har inte bara gjort sig av med amerikanska och europeiska influenser, han har också återfått det som Chiang hade överlämnat till Ryssland. Samtidigt kan Moskva säga att man inte alls hade några imperialistiska ambitioner 1945, när Stalin hyllade återerövringen av Port Arthur som Rysslands efterlängtnade hämnd på Japan för nederlaget 1905. Nu kan Stalin säga att han bara var ute efter att försvaga det reaktionära Kuomintang; att det han tog från Kuomintang – manchuriska järnvägen och Port Arthur – har han nu storsint återlämnat. Han har till och med lovat att återlämna den industriärläggning som Ryssland konfiskerade i Manchuriet.

Hur verkligt är detta ryska tillbakadragande från Manchuriet? De specifika klausulerna i februariavtalen lämnar utrymme för skepticism. Hur stor del av den nedmonterade anläggningen som kommer att återlämnas anges inte, och detta kan bli en tvistefråga om ryssarna börjar förhandla hårt om varje maskin, vilket de sannolikt kommer att göra. Det ryska tillbakadragandet från de manchuriska järnvägarna är tänkt att ske ”omedelbart efter det att ett fredsfördrag har slutits med Japan, men senast i slutet av 1952”. Under två och ett halvt år behåller alltså Ryssland de nyckelpositioner från vilka man kan underlätta eller hindra Kinas återtagande av Manchuriet. Inte heller under denna period kan Mao riskera att gå i otakt med Stalin.

Men Stalin har varit noga med att behålla åtminstone en trumf som han kan spela ut mot Mao även efter 1952. Den trumfen är hamnen i Dairen. Artikel tre i avtalet om Manchuriet säger

att ”frågan om Dairens hamn kommer att bli föremål för översyn efter undertecknandet av fredsfördraget med Japan”. Under tiden kommer kineserna att ta över förvaltningen av hamnen och den egendom som för närvarande förvaltas eller hyrs av ryssarna. Artikeln säger dock ingenting om tillbakadragandet av sovjetiska trupper, och i det avseendet står den i märklig kontrast till artikel två, som kräver att sovjetiska trupper dras tillbaka från Port Arthur. Detta är uppenbarligen anledningen till att problemet med Dairen ”skall tas upp till förnyad prövning efter det att fredsfördraget med Japan har slutits” – med andra ord varför dess lösning har skjutits upp till de grekiska kalendrarna. Dairen kommer att förbli en rysk bas, även efter det att den manchuriska järnvägen och Port Arthur har återlämnats till kineserna.

En blick på kartan skulle förklara betydelsen av detta arrangemang. Dairen är så belägen att ryssarna därifrån kan kontrollera Port Arthur. Från Dairen kan de övervaka hela kustlinjen och de angränsande vattnen, särskilt på grund av disproportionen mellan rysk och kinesisk flottstyrka. För att kunna behålla sin flottbas vid Dairen måste ryssarna dessutom säkra sina kommunikationslinjer genom Manchuriet. Detta kan de redan ha gjort i ett opublicerat ”protokoll” till februariavtalet, eller så är de säkra på att de kommer att göra det när Dairen-frågan ”kommer upp för granskning”. Kommunikationslinjer innebär politisk kontroll – i Manchuriet inte mindre än i Östeuropa.

Nyckeln till Kinas ekonomiska framtid ligger alltså fortfarande i ryska händer, trots Stalins generösa gester mot Mao. Detta betyder inte att Moskva har för avsikt att förvägra det nya Kina att använda Manchuriets resurser, utan bara att Kina endast kan använda dessa resurser under Moskväs överinseende. Eftersom manchuriskt kol och stål är av avgörande betydelse för Kina är Mao beredd att betala nästan vilket politiskt pris som helst för dem; och hans vilja att betala ett högt pris ökar i takt med att västvärlden fortsätter att manifesteras sin fiendtlighet mot honom.

Februariavtalen är utan tvekan ett av Stalins taktiska mästerstycken. Men Moskva kan ännu komma att överspela sin hand. Om ryssarna spelar ut den manchuriska trumfen alltför grovt eller alltför ofta kan det ännu driva de kinesiska kommunisterna in i en schism av oöver-skådliga konsekvenser.

Översättning: Martin Fahlgren

Lästips

[Koreakriget](#). Artikelsamling med flera bidrag som behandlar Koreakriget från olika vinklingar, med bidrag från Deutscher, Chrusjtjov, David Horowitz, Geoffrey Roberts m fl.

Isaac Deutscher: [Mao och Stalin: Hästhandel](#) (1953) och [Maoismen - dess ursprung och idé](#) (1964)

Anders Hagström: [Om Kina](#)

Eric Hobsbawm: [Kina under Mao](#)

Maurice Meisner: [Mao Zedong – Ett politiskt och intellektuellt porträtt](#) (där kapitel 5 handlar om utvecklingen i Kina under 1950-talet, med bl a ”stora språnget”)